

НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНІ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Проект фінансується Європейським Союзом та впроваджується компанією GFA Consulting Group GmbH, Гамбург, у консорціумі з Інститутом охорони здоров'я і соціального забезпечення Фінляндії, Гельсінкі. Проект підтримує консолідацію та розширення можливостей Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України (ЦГЗУ) та створення сучасної системи безпеки крові в Україні.

Інформаційний бюлетень проєкту Вересень 2020

Ігор Кузін

В. о. генерального директора
ДУ "Центр громадського
здоров'я МОЗ України"

Лист-подяка європейським колегам за підтримку у розвитку системи охорони здоров'я в Україні.

Для нас дуже цінно, що експерти проєкту «Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я» підсилюють потенціал ЦГЗУ та регіональні ЦГЗ у досягненні спільних цілей – реформуванні системи громадського здоров'я України та створення умов для забезпечення високої якості медичних послуг для всіх українців у межах зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Така взаємодія дозволяє нам адаптувати до українських реалій найкращі європейські практики з контролю та профілактики захворювань, а також сформуванню підґрунтя для розбудови стійкої сучасної системи крові згідно з Директивами ЄС. У цьому ключі важливою складовою є аналіз, перегляд нормативно-правових актів та оновлення законодавства. Коаліція експертів у галузі охорони здоров'я, до якої увійшли представники МОЗ, Комітету Верховної Ради з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування, ЦГЗ, проєкту «Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я» та громадських організацій, що займаються популяризацією донорства крові, розробила низку рекомендацій, що лягли в основу законопроекту 3648 «Про безпеку та якість донорської крові і компонентів крові». У червні 2020 року Верховна Рада України розглянула законопроект у першому читанні, робота триває, тому сподіваємося на його ухвалення найближчим часом.

Створення дієвої системи громадського здоров'я в Україні – тривалий процес. Однак, завдяки фаховій технічній підтримці іноземних колег, ми будемо нарощувати потенціал та експертизу серед українських медпрацівників. І, як наслідок, розробимо чіткий план у сфері епідеміологічного нагляду та протидії інфекційним та неінфекційним захворюванням, а також удосконалимо процеси управління якістю, створення реєстрів донорів та єдиних стандартів переливання крові, популяризації добровільного донорства та створення незалежного компетентного органу у сфері безпеки крові".

Керівник команди проекту та ключовий експерт з питань безпеки крові провели зустріч із Міністром охорони здоров'я

9 червня експерти проекту "Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я" спільно із представниками Делегації ЄС в Україні — експерткою з питань охорони здоров'я та соціальної політики Вірґінією Дамбраускайте, та першим радиком Фредеріком Коеном — зустрілися з міністром охорони здоров'я Максимом Степановим для обговорення подальшої співпраці в напрямі реформування системи охорони здоров'я.

Керівник проекту доктор Предраг Дюріч підкреслив, що команда проекту співпрацює з українськими партнерами з метою зміцнення та модернізації системи охорони здоров'я в Україні.

Він наголосив, що важливими елементами ефективної роботи такої системи є доступ до безпечної крові, своєчасна та якісна профілактика, а також нагляд за перебігом захворювань.

За словами міністра охорони здоров'я пана Степанова, професійна підтримка міжнародних експертів допоможе провести другий етап реформи з урахуванням усіх необхідних міжнародних стандартів. Окрім цього, технічна допомога проекту дасть змогу краще підготувати українських медичних працівників до нових викликів.

Німецькі спеціалісти поділилися досвідом лікування COVID-19 з українськими медпрацівниками

У відповідь на запит українських медичних працівників у травні та червні 2020 року було проведено серію відеоконференцій під назвою "Відповідь на пандемію COVID-19: що ми знаємо сьогодні", з особливим акцентом на ризиках і профілактиці COVID-19, та лікуванні гострого респіраторного дистрес-синдрому, спричиненого коронавірусною інфекцією. Німецький експерт професор епідеміології та нагляду в Гамбурзькому університеті та Університеті Тампере Ральф Рейнт'ес поділився своїми знаннями про епідеміологічний фон та результатами останніх досліджень на цю тему.

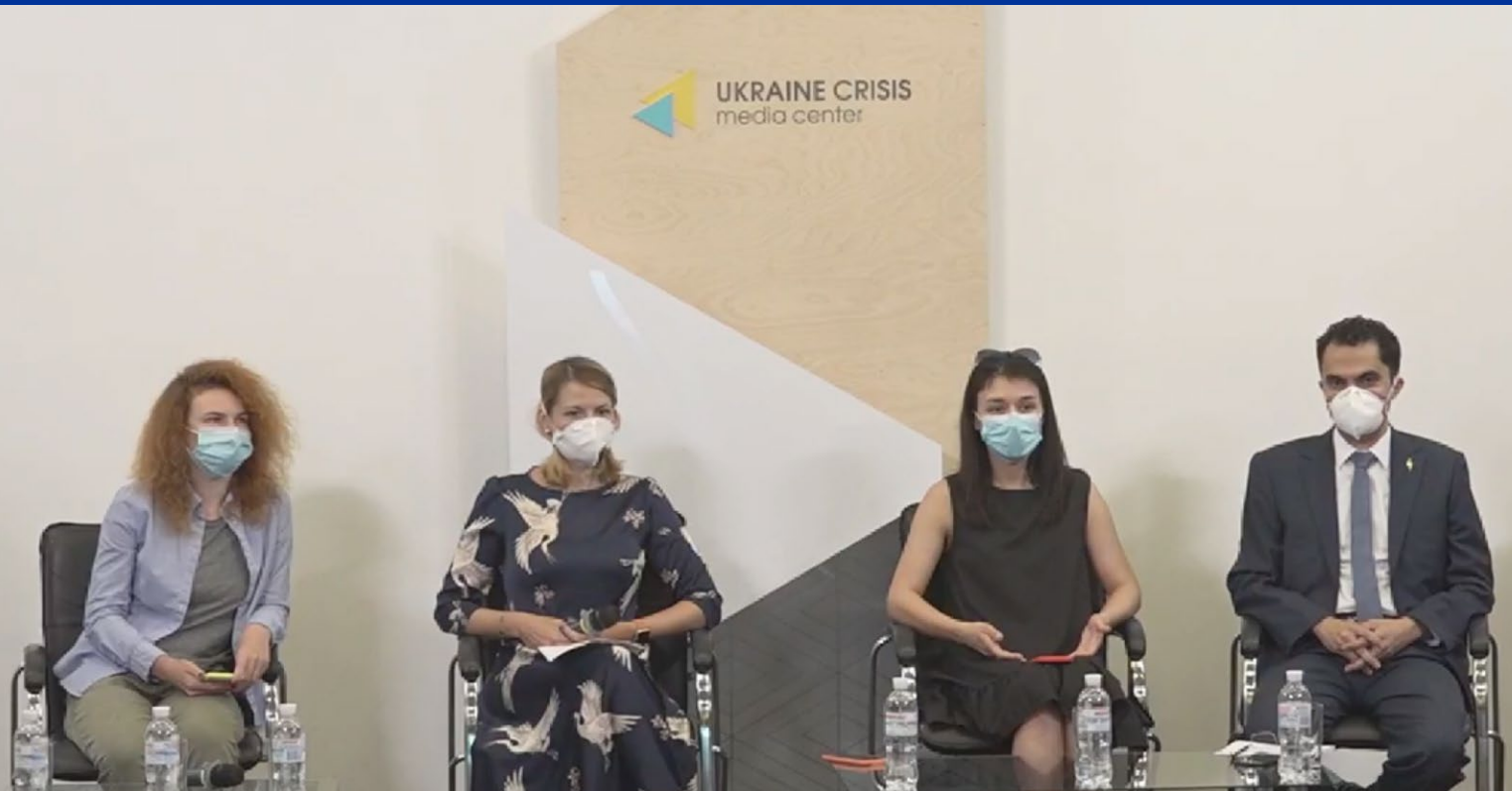
Водночас, головний лікар та директор Міждисциплінарного центру судин та діабету в муніципальній лікарні Хайнсберга Гюнтер Мертенс, який працював в одному із найбільш постраждалих регіонів Німеччини, розповів про свій досвід лікування COVID-19 та відповів на запитання українських медичних працівників.

Експерти висвітлили такі теми, що стосуються SARS-CoV-2:

- ✦ профілактика, лікування та ризики, викликані захворюванням;
- ✦ епідеміологічна ситуація навколо COVID-19 та очікування щодо поширення хвороби в Україні та світі;
- ✦ ефективність особистих заходів гігієни та захисних засобів для медичних працівників;
- ✦ медичне сортування та взаємодія з пацієнтами;
- ✦ групи з вищим ризиком та смертністю;
- ✦ вплив інфікування на імунітет та ймовірність повторного зараження;
- ✦ прогнози щодо винаходу вакцини.

Ця серія навчальних матеріалів була спрямована на підтримку системи реагування на SARS-CoV-2 в Україні та обмін інформацією стосовно заходів для лікування захворювання. Понад 450 українських медпрацівників взяли участь у чотирьох відеоконференціях та поглибили свої знання, ознайомившись з досвідом фахівців німецької системи охорони здоров'я.

Брифінг на тему нового закону про безпеку та якість донорської крові і компонентів крові

З липня в Українському кризовому медіа-центрі відбувся брифінг на тему нового етапу розвитку системи крові в Україні, що очікується у разі прийняття українським парламентом нового закону № 3648. У брифінгу взяли участь представники українського парламенту, Центру громадського здоров'я України, організацій ДонорUA, ініціативи "Агенти крові", а також ключовий експерт з питань системи безпеки крові проєкту ЄС "Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я".

Усі присутні на заході експерти наголосили, що Україні необхідно терміново побудувати нову сучасну та безпечну систему крові, яка одночасно відповідатиме потребам пацієнтів та міжнародним стандартам, зокрема вимогам ЄС. «Цієї мети не досягнути без внесення серйозних змін до чинної законодавчої бази щодо безпеки крові», - підкреслили фахівці.

Ключовий експерт з питань системи безпеки крові, д-р Мохаммед Абуельфараг проаналізував чинну законодавчу базу, що стосується переливання крові в Україні, вказавши на її основні слабкі сторони та

напрямки для вдосконалення. На думку експерта, одним із головних недоліків наявної правової бази є те, що вона не охоплює всіх ланок ланцюга переливання крові, процедури в рамках якого істотно відрізняються від інших видів медичних послуг. Оскільки ланцюг переливання крові виходить за межі клінічної та лабораторної медицини, охоплюючи не лише ці звичні дисципліни, а й соціальні науки та виробничу діяльність, це питання вимагає особливої уваги. Д-р Абуельфараг також вказав на інші успадковані вади чинного законодавства про безпеку крові в Україні, зокрема його заплутаність, наявність надто великої кількості технічних деталей та невідповідність окремим європейським та міжнародним стандартам.

Учасники брифінгу наголосили, що прийняття нового закону "Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові" №3648 допоможе заповнити прогалини, розв'язати наявні проблеми та створить базу для розвитку сучасної системи переливання крові в Україні, системи, що здатна вчасно забезпечити кожного пацієнта достатньою кількістю безпечної та високоякісної крові.

Експерти проекту провели опитування щодо сприйняття реформи охорони здоров'я серед медичних працівників

Дослідження КАР проводилося у липні та серпні 2020 року. Дане опитування розробили з метою **оцінки обізнаності, ставлення та практики працівників охорони здоров'я, пов'язаних із реформою охорони здоров'я**. Для проведення дослідження експерти проекту надіслали заздалегідь розроблені для проекту анкети медичним працівникам Києва та регіональних лабораторних центрів Івано-Франківська, Чернівців, Вінниці, Луганська, Херсона, Львова, Рівного та Кіровоградської області, а також регіональних центрів громадського

здоров'я Черкаської, Львівської, Сумської, Херсонської, Волинської, Житомирської, Кіровоградської, Рівненської областей та у Центр громадського здоров'я (ЦГЗУ). Усього було одержано та оцінено 36 відповідей.

Отримана за допомогою опитування інформація допоможе сформулювати рекомендації щодо розвитку охорони здоров'я в Україні, а також адаптувати та сконцентрувати діяльність на підтримці експертної ролі спеціалістів у галузі охорони здоров'я.

Ключовий експерт з питань безпеки крові взяв участь у вебінарі на тему законодавчих змін у сфері безпеки крові

26 червня Центр громадського здоров'я (ЦГЗ) організував вебінар на тему законодавчих змін в системі безпеки крові України з посиланням на відповідну законодавчу базу Євросоюзу. Ключовий експерт з безпеки крові проекту ЄС "Підтримка України для розвитку сучасної системи охорони здоров'я" д-р Мохаммед Абуельфараг зробив презентацію щодо стану чинного українського законодавства, що стосується переливання крові та розповів про основні зміни, які відбудуться після схвалення нового закону.

Д-р Абуельфараг наголосив, що нинішня законодавча база системи крові в Україні є однією з найскладніших світі, адже включає понад сотню різних законодавчих норм. Чинне законодавство є застарілим, обмежувальним та неповним, а також не відображає ані наявну практику, ані міжнародні стандарти, додав він. Ключовий експерт також зазначив, що окрім запутаної правової бази, складною та дуже фрагментованою є і система надання послуг у цій галузі, внаслідок чого виникають питання як до самих послуг, так і до якості крові та компонентів крові.

Кажучи про розвиток сучасної системи крові в Україні, д-р Абуельфараг наголосив: "Наша мета - створити ефективну систему безпеки крові, яка має правову

(законодавчу) основу, що відповідає вимогам ЄС. Ця система складатиметься з двох незалежних елементів, щоб уникнути будь-якого конфлікту інтересів. Перший напрям – це створення незалежного регуляторного органу, який забезпечуватиме нагляд у сфері безпеки крові, а другий – це побудова системи надання якісних послуг. Експерт також розповів про основні положення та принципи нового законопроекту, згадавши серед них, зокрема, добровільне безоплатне донорство крові, ліцензування закладів крові, управління якістю у закладах крові, простежуваність, згоду та конфіденційність донорів, а також вимоги до аналізу, обробки та розподілення крові.

Експерт наголосив, що новий закон охоплює в основному статичні принципи безпеки та доступності крові. Водночас, більш динамічні деталізовані технічні вимоги, які змінюються під впливом науково-технічного прогресу, мають бути прийняті на інших рівнях правової ієрархії, зокрема у вигляді імплементаційних постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів та Міністерства охорони здоров'я.

Ірина Агеєва

Керівниця
відділу розвитку
регіональних систем
громадського
здоров'я Центру
громадського
здоров'я України

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ РЕФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦГЗ? ЯКІ Б ВИ ВИОКРЕМИЛИ ПРОМІЖНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМИ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦГЗ?

У рамках реалізації політики в сфері громадського здоров'я було здійснено ряд важливих заходів. Перше, що потрібно відзначити, це створення мережі з 21 регіонального центру громадського здоров'я у 2019-2020 роках, зокрема 5 таких регіональних центрів було створено у 2020 році.

Другим важливим компонентом реформи є фінансова підтримка регіональних центрів громадського здоров'я. Так, у рамках програми Громадського здоров'я було сформовано пропозиції до держбюджету на 3,7 млрд грн. З 1 квітня 2020 року регіональні центри отримали фінансування з бюджету на суму майже у 173 мільйони гривень. Окрім цього, за фінансової підтримки Глобального Фонду (ГФ) боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією було надано субгрантів для 18 РЦГЗ на суму понад 20 мільйонів гривень.

Третій вагомий результат - це створення регіональних програм з громадського здоров'я. Уперше були розроблені програми з питань громадського здоров'я для окремих регіонів, які уже затверджені у Сумській, Луганській та Черкаській областях.

Також серед проміжних результатів можна відзначити той факт, що окремі послуги громадського здоров'я, зокрема послуги із соціального супроводу важкохворих пацієнтів, які раніше фінансувались в рамках гранту ГФ, тепер фінансуються з місцевого бюджету.

Ще одним важливим елементом реформи є приєднання до складу центрів громадського здоров'я служб моніторингу та оцінки ВІЛ/СНІД та ТБ і медичної статистики. На 1 липня 2020 року вже 15 центрів громадського здоров'я створили відділи моніторингу та оцінки ВІЛ/СНІД та ТБ і медичної статистики, залучивши спеціалістів з досвідом роботи з провідними медичними інформаційними системами.

РОЗКАЖІТЬ, БУДЬ ЛАСКА, ЯКІ ЗАХОДИ ВЖИВАЮТЬСЯ НА РІВНІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЗ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ТА ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ.

Кожним із регіональних центрів було вжито низку важливих заходів у цьому напрямі. Наприклад, "Львівський обласний центр громадського здоров'я" розробив План дій з інфекційного контролю та надав відповідні рекомендації закладам охорони здоров'я Львівської області. Житомирський центр розробив план оперативних протиепідемічних заходів в закладах охорони здоров'я Житомирської області на випадок реєстрації хворих на COVID-19 та затвердив низку алгоритмів, що стосуються вимог до обладнання з дезінфекції та поводження з медичними відходами.

Рівненський центр впровадив комунікаційний план реагування на COVID-19; розробив програму з запобігання поширенню, діагностики та лікування COVID-19 на території Рівненської області та започаткував ПЛР-тестування на COVID-19 на базі закладу.

З ЯКИМИ ВИКЛИКАМИ ЗІШТОВХУЄТЬСЯ РЕФОРМА РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я?

Деякі серйозні виклики були озвучені регіональними центрами громадського здоров'я у першому півріччі 2020 року. Однією з проблем, з якою зіштовхнулася реформа, стала відсутність очних засідань керівних органів місцевого самоврядування через карантин, що загальмувало процес прийняття стратегічних рішень спрямованими на недопущення поширення COVID-19.

Друга проблема - це перерозподіл коштів на регіональному рівні на користь закупівель діагностики, ліків, ЗІЗ для COVID-19, внаслідок чого ігнорувалися потреби в інших сферах громадського

здоров'я. Третій виклик полягає у тому, що для регіонів з незначним поширенням епідемії ВІЛ та ТБ початок медичної реформи 1 квітня 2020 року спровокував бюджетний дефіцит та скорочення персоналу (це актуально для таких міст як Львів та Рівне).

Основним викликом на національному рівні стало відтермінування реєстрації в у Раді Закону України про систему громадського здоров'я.

ЯКУ ПІДТРИМКУ ОЧІКУЄТЕ ОТРИМАТИ ВІД ПРОЄКТУ ЄС "НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я" ДЛЯ ЕФЕКТИВНІШОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ?

Першим кроком, який би допоміг регіональним центрам розвиватися швидше та ефективніше, могло б бути розподілення ролей між різними установами громадського здоров'я, а також визначення алгоритму координації між Департаментом громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, Центром громадського здоров'я, регіональними центрами громадського здоров'я та лабораторними центрами.

Ми також очікуємо на допомогу в питаннях навчання, а саме в контексті оцінки потреби в навчанні з питань громадського здоров'я, розробки національного плану навчальних професійних програм та тренінгів для фахівців закладів громадського здоров'я, а також визначення найважливіших професійних компетенцій персоналу у сфері громадського здоров'я.

Було б чудово, якби Проект ЄС допоміг підвищити якість комунікаційних програм та процес передачі повідомлень про здоров'я (включаючи ризики для здоров'я) за допомогою сучасних засобів масової інформації та соціального маркетингу як для професійної аудиторії, так і інших цільових груп.

Даніеле Сондаг

Старший
консультант з питань
безпеки крові в
розвинених країнах
та країнах, що
розвиваються

ЯКІ НЕВІДПОВІДНОСТІ З ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС ВИ ПОМІТИЛИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЗАКОНОДАВЧІЙ БАЗІ ЩОДО ПЕРЕЛИВАННЯ КРОВІ?

Український законопроект включає не лише Директиву 2002/98/ЄС, але також охоплює зміст Директив Комісії щодо науково-технічного впровадження. У проєкті закону поєднуються принципи та технічні рішення цих директив.

Закон — це текст, що має задавати рамки та показувати волю уряду. Закон має доповнюватися нормативними документами, що встановлюють технічні стандарти на основі останніх наукових даних. Останні, будучи набагато технічнішими документами, що можуть змінюватися відповідно до наявних наукових та медичних знань, повинні міститися в указах міністрів чи будь-яких інших документах, сумісних з українським законодавством. Хоча останній законопроект відповідає директивам, рішення щодо вдосконалення системи з точки зору нагляду та контролю на національному рівні ще потрібно прийняти.

ВРАХОВУЮЧИ СТРУКТУРУ ЗАКОНОПРОЕКТУ, ЯКІ КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ПОВИНЕН МІСТИТИ ДОКУМЕНТ?

Основний закон повинен містити такі елементи:

- ✦ Цілі та сфера застосування;
- ✦ Рамки впровадження;
- ✦ Загальні обов'язки учасників, що знаходяться на різних рівнях в національній системі переливання крові. Сюди входять правила та обов'язки закладів крові, такі як ліцензування, перевірка органами охорони здоров'я, відповідальні особи, персонал та навчання, забезпечення якості та документація. Іншим важливим елементом є лікарняний банк крові, який забезпечує наявність компоненту крові для пацієнта і може бути розділений на такі частини: збереження холодового ланцюга і компонентів крові, імуногематологічна лабораторія, групування пацієнтів (ABO), та тестування на сумісність.

Інтерв'ю

← положення щодо забезпечення якості та безпеки крові та компонентів крові, які регулюють ідентифікацію донорів, обстеження, прийнятність та статус, тестування і, звичайно ж, виробництво, зберігання та розподіл компонентів крові.

ЯКІ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДОБРОВОЛЬНОГО БЕЗОПЛАТНОГО ДОНОРСТВА КРОВІ ЗГІДНО ІЗ СТАНДАРТАМИ ЄС?

Відповідно до принципів, що регулюють добровільне та безоплатне донорство крові та компонентів крові, держави-члени ЄС повинні вживати необхідні заходи для заохочення добровільного та безоплатного донорства, щоб такий вид донорства забезпечував якомога більше крові та компонентів крові в системі крові.

У більшості європейських держав донорам не виплачують гроші, однак дозволена компенсація витрат. Утім, плазма для фракціонування в деяких країнах може надходити і від платного донора. Компенсація витрат означає відшкодування, суворо обмежене компенсацією витрат та незручностей, пов'язаних з донорством. Тоді як заохочування означає спонукування/стимул до донорства з метою отримання фінансової вигоди або відносних переваг.

На завершення цієї думки хотіла б сказати, що всі європейські країни погоджуються, що добровільне безоплатне донорство крові та компонентів крові є

вигідною з точки зору безпеки.

Дещо іншою є ситуація з фракціонуванням плазми. Більшість держав визнають медпрепарати, отримані з плазми від платних донорів, хоч в Європі і докладають зусиль спрямованих на самозабезпечення плазмою від добровільних донорів.

ЯК МОЖНА ВИКОРИСТАТИ МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРОВІ В УКРАЇНІ?

Є різні варіанти організації системи переливання крові, як централізовані, так і повністю децентралізовані, або навіть змішані. Однак мета незмінна - забезпечити достатню кількість крові та компонентів крові високої якості для всіх громадян країни. Отже, організація системи переливання крові повинна бути створена за зразком організації системи охорони здоров'я. Європейські директиви вказують на шлях вперед для розбудови оптимальної системи.

ЯКІ ВИКЛИКИ ДЛЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ КРОВІ ВИ Б ВИОКРЕМИЛИ?

Для України найбільш нагальним завданням є голосування та імплементація законодавства, що стосується закладів крові та лікарняних банків крові. Також необхідні правила для установ переливання крові та банків крові з метою стандартизації практики по всій країні. Не потрібно забувати про захист донорів та пацієнтів, адже це питання має бути в основі законодавчого арсеналу.

Загальною метою проєкту є підтримка модернізації та розвитку стійкої системи громадського здоров'я, здатної забезпечити запобігання хворобам та стандарти якості відповідно до законодавства, вимог та практик ЄС. Проєкт сприяє зміцненню національного лідерства та потенціалу щодо планування та провадження політики у сфері громадського здоров'я. Проєкт підтримує консолідацію та розширення можливостей Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України та створення сучасної системи безпеки крові в Україні.

Україна, Київ, вул. Ярославська 41.